

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7\(26\)-127-140](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7(26)-127-140)

Світлана Січка

*кандидат філологічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6262-2831>*

Ірина Денисюк

*старший викладач
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-8641-3444>*

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті досліджено особливості формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей із використанням інформаційних технологій. Констатовано, що формування соціокультурної компетенції в українських закладах вищої освіти має здійснюватися відповідно до концепції «європейського виміру в освіті», яка на сьогодні є одним із пріоритетних напрямів політики Європейського Союзу в галузі освіти. З'ясовано, що складовими соціокультурної компетенції, відповідно до Педагогічної конституції Європи, є соціокультурна мобільність, лідерство, емпатія, толерантність і обізнаність ((само)-поінформованість), які спрямовані на демократизацію, інтернаціоналізацію, розвиток міжнародних зв'язків, гармонізацію суспільних відносин. Схарактеризовано кожен із цих складників, окреслено вимоги до його сформованості в здобувачів вищої освіти. Доведено, що ефективність формування соціокультурної компетенції залежить передусім від застосування інформаційних технологій в освітньому процесі. Обґрунтовано доцільність використання мультимедійних, хмарних і соціомедійних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти. Визначено освітні можливості навчальних дисциплін циклу загальної підготовки («Українська мова за професійним спрямуванням», «Історія України», «Історія української культури», «Сучасні інформаційні технології») для формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей.

Запропоновано завдання для аудиторної і позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти, що сприятимуть ефективному формуванню досліджуваної компетенції.

Ключові слова: освітній процес, культура, здобувачі вищої освіти, завдання, навчальна дисципліна, мультимедійні технології, хмарні технології, соціомедійні технології.

Svitlana Sichkar

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University of Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-6262-2831>*

Iryna Denysiuk

*Senior Lecturer of the
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University of Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8641-3444>*

FORMATION OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES WITH APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Abstract. The article examines the peculiarities of forming the socio-cultural competence of students of non-philological specialties using information technologies. It is stated that the formation of socio-cultural competence in Ukrainian higher education institutions should be carried out in accordance with the concept of the "European dimension in education", which is currently one of the priority areas of the European Union's policy in the field of education. It has been found that the components of socio-cultural competence, according to the European Constitution of Education, are socio-cultural mobility, leadership, empathy, tolerance and awareness ((self)-awareness), which are aimed at democratization, internationalization, development of international relations, harmonization of social relations.

Each of these components is characterized, the requirements for its formation in higher education students are outlined. It is proved that the effectiveness of the formation of socio-cultural competence depends primarily on the use of information technology in the educational process. The expediency of using multimedia, cloud and socio-media technologies in the educational process of higher education institutions is substantiated. The educational possibilities of the disciplines of the

general training cycle ("Ukrainian for Professional Purposes", "History of Ukraine", "History of Ukrainian Culture", "Modern Information Technologies") for the formation of socio-cultural competence of students of non-philological specialties are determined. The tasks for classroom and extracurricular work of higher education students are proposed, which will contribute to the effective formation of the studied competence.

Keywords: educational process, culture, higher education students, tasks, academic discipline, multimedia technologies, cloud technologies, socio-media technologies.

Постановка проблеми. Упродовж попереднього десятиліття в науковій літературі набуло поширення поняття «соціокультурна компетенція», яке застосовується здебільшого в контексті соціальних взаємозв'язків різних культурних груп і передбачає сформованість системи знань та навичок, пов'язаних із суспільними, культурними й історичними процесами, а також бажання здобувати нові знання під час зіткнення з новими життєвими ситуаціями та незнайомим оточенням. У межах освітнього процесу зазначене поняття набуває нових сенсів, пов'язаних із формуванням у здобувачів освіти засадничих принципів європейського співтовариства, що передбачають демократизацію, інтернаціоналізацію, розвиток міжнаціональних зв'язків, гармонізацію суспільних відносин, толерантне ставлення до представників різних етносів, культур і віросповідань тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з цим, зазначене питання упродовж попереднього десятиліття перебуває в центрі уваги зарубіжних та українських дослідників, які з'ясовували особливості формування соціокультурної компетенції в різних категорій здобувачів вищої і середньої освіти. Зокрема змістові і процесуальні аспекти формування зазначеної компетенції в закладах вищої освіти України й зарубіжжя досліджували Салмона М., Партло М., Качинскі Д., Леонард Д. (Salmona M., Partlo M., Kaczynski D., Leonard S.), Л. Молл, Е. Арнот- Хопфер (Moll L. S., Arnot-Hopffer E.), С. Хагес, К. Маркус (Hughes Sr., Marcus K.), а також Н. Авшенюк, Н. Десятов, Т. Дяченко, Л. Постригач, О. Лілік, О. Сазонова. Водночас до сьогодні не з'ясовано особливості формування соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей, зокрема в контексті розвитку сучасного інформаційно-комунікативного середовища.

Мета статті. Мета статті – дослідити особливості формування соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей на основі використання інформаційних технологій. Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання таких завдань: проаналізувати формування соціокультурної компетенції в контексті освітньої політики Європейського Союзу; визначити складові соціокультурної компетенції відповідно до вимог

європейських документів у галузі освіти; з'ясувати особливості використання інформаційних технологій в освітньому процесі нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти; окреслити освітні можливості навчальних дисциплін загального циклу стосовно формування соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей.

Для розв'язання поставлених завдань було застосовано низку загальнонаукових і педагогічних методів дослідження, зокрема: аналіз і синтез міжнародних документів і наукових публікацій із зазначеної проблеми; зіставлення поглядів різних учених для об'єктивного й усебічного висвітлення досліджуваного питання; узагальнення й систематизація наукової інформації для формулювання висновків; спостереження за освітнім процесом в закладах вищої освіти з метою з'ясування особливостей формування соціокультурної компетенції засобами інформаційних технологій у процесі опанування навчальних дисциплін циклу загальної підготовки.

Методологічною базою дослідження стали положення кількох методологічних підходів, поєднані на основі відповідності меті дослідження, зокрема: аксіологічний (для формування в студентів нефілологічних спеціальностей цінностей, пов'язаних із окремими складниками соціокультурної компетенції), компетентнісний (із метою з'ясування теоретичних і практичних аспектів формування досліджуваної компетенції), діяльнісний (залучення студентів нефілологічних спеціальностей до активної навчальної діяльності на основі використання інформаційних технологій). Це дало змогу комплексно й системно підійти до розв'язуваної проблеми, сприяло досягненню вірогідних і об'єктивних результатів наукового пошуку.

Виклад основного матеріалу. У контексті дослідження особливостей формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей доцільно розглянути ідею «європейського виміру в освіті» (European dimension in education), яка була офіційно заявлена як один із напрямів політики Європейської Економічної Співдружності в документі «Програма дій в освіті» (1976 рік). Л. П. Пуховська стверджує, що загальноєвропейський простір в освіті – це загальне духовне поле, характерними ознаками якого є сукупність спільних ціннісних орієнтацій, інваріантної частини змісту освіти та сучасних педагогічних технологій, що характеризують процес передавання поколінню молодих європейців досвіду попередніх поколінь (традиційне навчання) та процес відкриття нового досвіду, стимулювання змін у наявній культурі (інноваційне навчання) [1].

Теоретичні положення зазначеної ідеї й практичні рекомендації щодо їх реалізації були задекларовані в Лісабонській стратегії розвитку Європи до 2010 року, а також у низці міжнародних документів, як-от: «Педагогічна освіта і підготовка 2010», «Спільні Європейські принципи щодо компетентностей і кваліфікацій педагогів», «Освіта й підготовка 2010 – Успіх Лісабонської

стратегії залежить від термінових реформ» (2004), «Спільні європейські принципи щодо компетентностей і кваліфікацій педагогів» (2005).

Узагальнюючи положення цих документів, дослідники сформулювали основні складові європейського виміру в освіті, які спрямовані на посилення соціокультурної складової у змісті середньої і вищої освіти, зокрема: «знання про Європу, в Європі та для Європи», освіта молоді на засадах демократії, соціальної справедливості, поваги до прав людини та відчуття європейської ідентичності; опанування знань, необхідних для мобільності; сприяння розвитку демократичного суспільства, що ґрунтується на спільних знаннях і взаємоповазі, а також боротьбі з расизмом та антисемітизмом, ознайомлення зі спільною спадщиною та різноманіттям європейських культур; розвиток у молоді почуття європейської ідентичності, підготовка її до участі в економічному і соціальному житті співдружності; підвищення рівня знань молодого покоління про Європейський Союз та країни-члени, а також їхню історію, культуру й економіку [2].

Отже, сформованість соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей українських закладів вищої освіти сприятиме їхній зорієнтованості на цінності й принципи європейської культури, на засвоєння європейського історичного, освітнього й культурного досвіду, утвердження принципів демократії, толерантності, гуманізму, соціальної справедливості. Проте актуалізується необхідність розглянути досліджуване поняття через його окремі складники.

У Педагогічній конституції Європи визначено структурні складові змісту соціокультурної компетенції, зокрема: соціокультурна мобільність, лідерство, емпатія, толерантність і обізнаність ((само)-поінформованість) [3]. Доцільно більш детально розглянути кожен зі складників досліджуваного феномена. Зокрема Moll L., Arnot-Hopffer E. розглядають *соціокультурну мобільність* як «квалітативну характеристику індивіда», яка об'єднує мотиваційну, інтелектуальну, психологічну та інші різновиди готовності особистості до професійної діяльності в полікультурному середовищі [4]. Дослідники сформулювали низку вимог до сформованості соціокультурної мобільності, а саме: здатність орієнтуватися в полігамній культурі різних народів світу та представників різних культур на основі визнання їхніх духовних цінностей; готовність вивчати іншу культуру, розуміти її, робити висновки для себе й не заперечувати культурні відмінності в духовному світі націй та етнічних груп; гнучкість під час розв'язання міжкультурних суперечок [5].

Стосовно другого компонента соціокультурної компетенції, яким є *обізнаність ((само)-поінформованість)* у сфері культури, то її дослідники визначають як систему знань, уявлень та досвіду сприйняття власної культури,

а також інших культур, що засвідчує здатність особистості здобувати новий культурний досвід [6]. У контексті професійної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей зазначимо, що цей складник соціокультурної компетенції має відображати особливості прийняття рішень у різних культурних контекстах, тобто майбутній фахівець має оптимально адаптувати свої підходи, думки та рішення, щоб забезпечити досягнення позитивних результатів в умовах міжкультурної взаємодії.

У цьому контексті доцільно згадати і про *толерантність* (від лат. *tolerantia* – стійкість, витривалість, терпимість), тобто терпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки і звичаїв. У межах освітнього процесу в студентів нефілологічних спеціальностей формування толерантності відбувається на основі концепції полікультурної освіти, яка спрямована на їхню подальшу професійну діяльність в різноманітному середовищі з урахуванням специфіки етнічного, соціального, релігійного контекстів.

Доцільно згадати і такий складник соціокультурної компетенції, як *емпатія*, яка науковцями інтерпретується як «ситуативно-когнітивно-афективний стан» [7]. Зміст цієї складової розробляється на засадах ставлення до студентської групи як до єдиного цілого, створення суспільно справедливого контенту, що спрямований на безпосередню протидію расистським стереотипам, ксенофобії, а також іншим проявам нерівності через аналіз соціальних, економічних та культурних реалій, у яких живуть студенти [7]. Вважаємо, що цілеспрямований розвиток емпатії в студентів нефілологічних спеціальностей сприятиме створенню демократичної студентської аудиторії, у якій буде забезпечено соціально справедливі освітні можливості, незалежно від їхньої раси, соціального й фінансового стану.

Головними вимогами до сформованості ще одного складника соціокультурної компетенції – *лідерства* – є вміння організовувати багатокультурне середовище, яке ґрунтується на соціальній справедливості. Дотримання цієї вимоги пов'язане з упередженнями щодо етнокультурної специфіки інших, міждисциплінарним змістом та практикою роботи з матеріалом, який відображає складні глобальні концепції та особливості розв'язання соціальних проблем, а також заохоченням інших ставати відповідальними громадянами та приймати соціально справедливі рішення [8].

Варто констатувати, що на формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей загалом і її окремих складників зокрема впливає низка чинників, а саме: соціальне середовище, панівні в суспільстві стереотипи й уявлення, система виховання і взаємини між людьми, цінності, на які особистість орієнтована. Проте досліджуваний феномен доцільно цілеспрямовано формувати в межах освітнього процесу закладів вищої освіти. Вважаємо, що важливим засобом формування соціокультурної компетенції здобувачів вищої освіти є інформаційні технології, які варто розглянути більш детально.

На сучасному етапі каталізатором технологізації освітнього процесу стає розширення інформаційно-комунікативного простору, під яким розуміють сукупність зв'язків між окремими людьми, соціумами, державами й континентами. На думку Т. Петріва, це пов'язано із глобалізацією і високою технологізацією медіазасобів, що актуалізують необхідність відображення різноманітних інформаційних процесів у засобах і методах їх репрезентації, які на сучасному етапі можуть бути реалізовані шляхом залучення високотехнологічних комунікацій [9]. Упродовж попередніх десятиліть розвиток комп'ютерів, кабельного телебачення, мережі Інтернет, супутникових систем, які доповнили класичні засоби передання інформації (радіо, телебачення, телефон), дає змогу здійснювати обмін інформацією на рівні спілкування між суб'єктами освітнього процесу, а також упроваджувати інтерактивну освіту, у межах якої особистість є не просто реципієнтом, а активним учасником процесу. Це передусім пов'язане з широким упровадженням в освітній процес закладів вищої освіти інформаційних технологій, які мають забезпечити ефективну організацію освітнього процесу за умови одночасного зниження витрат часу, праці, енергії та матеріальних ресурсів.

Згідно з педагогічним словником, інформаційно-комунікаційні (чи інформаційні) технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їхньої надійності та оперативності і зниження трудомісткості використання інформаційного ресурсу [10]. Розглянемо деякі інформаційні технології, які сприятимуть ефективному формуванню соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей. Це передусім мультимедійні технології (від лат. *multum* – багато та *medium* – засіб), які є комплексом апаратних і програмних засобів, що дають змогу користувачу працювати в діалоговому режимі з різноманітними даними (графіка, текст, звук, відео, зображення та анімація), організованими у вигляді єдиного інформаційного середовища [11]. Ця технологія містить системи гіпертексту (передбачає роботу з комбінаціями текстових матеріалів) та гіпермедіа (забезпечує роботу з комбінаціями графіки, звуку, відео та анімації). До мультимедійних матеріалів, які, на нашу думку, доцільно використовувати для формування соціокультурної компетенції, належать: мультимедіа-презентація; слайд-шоу; мультимедіа-повідь; електронний журнал; віртуальний тур; мультимедіа-видання; навчальні фільми тощо.

Аналіз наукових праць і спостереження за освітньою діяльністю в закладах вищої освіти підтверджують, що мультимедійні технології варто використовувати на лекційних заняттях для закріплення й розширення навчального матеріалу; під час практичних занять для презентації

студентських доповідей; як результат виконання студентами самостійної роботи; під час захисту курсових чи магістерських проєктів; для здійснення поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Дослідники [9; 11] зазначають, що використання мультимедійних технологій сприяє урізноманітненню методичного інструментарію; підвищенню ефективності опанування навчального матеріалу та його систематизації; створенню умов для моделювання й коригування освітнього процесу, використанню різнорівневих завдань, створенню професійно орієнтованого освітнього середовища; регулярному оновленню й оперативному поширенню навчального матеріалу; підвищенню студентського інтересу й активності.

Наголосимо, що в процесі використання мультимедійних технологій викладач має виконувати передусім роль консультанта, порадирика, фасилітатора в аудиторній та позааудиторній самостійній роботі студентів, налагоджуючи так із ними суб'єкт-суб'єктні відносини.

Ще одним різновидом сучасних інформаційних технологій, який доцільно застосовувати для формування соціокультурної компетенції, є хмарні технології (від англ. «cloud technology» – «хмара», «розсіяний», «розподілений»), які є зручним мережевим середовищем для зберігання й опрацювання інформації, що поєднує в собі апаратні засоби, ліцензоване програмне забезпечення, канали зв'язку, а також технічну підтримку користувачів [9]. Ці технології дають змогу викладачу створювати та зберігати великі масиви інформації та забезпечувати здобувачів освіти різним рівнем доступу до них, зокрема дозволяти перегляд чи завантаження матеріалів, їх редагування тощо. Варто наголосити, що найчастіше в освітньому процесі використовують хмарні сервіси компаній Google та Microsoft. Зокрема Microsoft пропонує безкоштовний хмарний сервіс Live@Edu [12], який охоплює такі служби: електронну пошту Microsoft Live Mail; службу миттєвих повідомлень Microsoft Live Messenger, яка дає змогу створювати інтерактивні навчальні групи, організувати співпрацю та обмін файлами, підтримувати зв'язок за допомогою текстових, голосових та відеоповідомлень; Microsoft Live Spaces, тобто сервіс для ведення блогів; Microsoft Live Alerts, що є своєрідною системою сповіщень для надсилання оголошень іншим учасникам освітнього процесу; Microsoft Live SkyDrive – захищений простір, де можна редагувати, зберігати та поширювати документи Word, Excel, PowerPoint тощо.

Програмне онлайн-забезпечення від компанії Google охоплює системи сервісів Apps для закладів освіти, до яких увійшли: електронна пошта Gmail; онлайн календар Google Calendar; хмарне сховище Google Disk; онлайн офіс Google Docs (Word, Excel, PowerPoint); Google Sites для створення сайтів; Google Модератор – створення запитань, які викладач планує обговорити зі студентами під час заняття [13].

Варто зазначити, що нині хмарні технології є ефективним навчальним інструментом, який забезпечує активізацію освітньої діяльності здобувачів вищої освіти; налагодження їхньої взаємодії з іншими суб'єктами освітньої діяльності; зростання їхньої мотивації до навчання, а також розвиток логічного мислення та пам'яті, що призводить до підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти.

До інформаційних технологій належать і соціомедійні технології, які можуть забезпечувати взаємодію викладачів і студентів, сприятимуть формуванню соціокультурної компетенції. Нині вони презентовані доступними системами мережевого спілкування – Facebook, LinkedIn, Twitter, а також ресурсами Wiki, MSN, Flickr тощо. Проаналізуємо освітні можливості Facebook, який містить такі додатки: Книги weRead, що дає змогу ділитися думками про прочитане, писати коментарі та дізнаватися думку інших читачів; DoResearch 4ME, що призначений для збирання інформації; Study Groups, що функціонує для виконання і презентації групового проєкту; SlideShare, який застосовують для створення презентацій з метою надсилання студентам слайд-шоу; Docs, що призначений для створення та надсилання документів Microsoft Office у Facebook; Zoho Online Office – для збереження документів в Інтернеті, надання доступу студентам і колегам [11]. Варто зазначити, що особливістю використання соціальних мереж у освітньому процесі закладів вищої освіти є залучення молоді до участі в тематичних спільнотах та групах, які є інструментами взаємодії між студентами й викладачами, а також створюють можливості для самоаналізу й самонавчання. Загалом констатуємо, що соціомедійні технології дають змогу здійснювати консультативну роботу, презентувати проєктну діяльність, виконувати домашні завдання, обговорювати важливу професійну інформацію, обмінюватися досвідом тощо.

Отже, ці та інші інформаційні технології сприятимуть формуванню соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей, проте їх важливо доцільно застосовувати в контексті відповідних навчальних дисциплін, щоб повноцінно реалізувати їхній освітній потенціал.

Формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей передусім доцільно здійснювати в контексті викладання навчальних дисциплін циклу загальної підготовки, оскільки вони з деякими модифікаціями є спільними для всіх здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», а отже, дають змогу сформулювати загальні рекомендації. Йдеться передусім про такі дисципліни: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Історія України», «Філософія» «Історія української культури», «Основи політології та соціології», «Сучасні інформаційні технології навчання» тощо.

У процесі розроблення змісту цих навчальних дисциплін викладач може скористатися потенціалом уже запланованих тем або ж розробити нові для

увиразнення соціокультурного потенціалу. Наприклад, за навчальним курсом «Українська мова за професійним спрямуванням» є типова державна програма, тому викладач може запланувати лише окремі завдання культурологічного характеру в межах практичних занять чи самостійної роботи студентів. Це можуть бути завдання на аналіз і коригування текстів освітньої чи культурологічної тематики, підготовка доповідей міжпредметного характеру (щодо історії розвитку мови, етнолінгвістики, соціолінгвістики), дискусія чи дебати, робота зі словниками, аналіз окремих груп лексем (діалектизмів, архаїзмів, неологізмів, історизмів тощо) в певному художньому творі. Для виконання таких завдань студенти нефілологічних спеціальностей можуть активно використовувати ресурси мережі Інтернет: електронні курси і програми, електронні словники (зокрема розроблені Мовно-інформаційним фондом), сайти-правописники, сайти-тренажери, сторінки й групи в соціальних мережах тощо.

У процесі опанування навчальних курсів «Історія української культури» чи «Культурологія» передбачене ознайомлення здобувачів вищої освіти з теорією та історією культури, оволодіння сучасним категоріальним апаратом для дослідження явищ культури, інтеграція знань із гуманітарних дисциплін, формування творчого підходу до осмислення феномена культури. Основними завданнями цих навчальних дисциплін є розкриття закономірностей розвитку людського суспільства та показ процесу зміни культурно-цивілізаційних моделей; розгляд предмета, методів, завдань і функцій історії культурології як науки та навчальної дисципліни; формування плюралістичного підходу до вивчення процесу становлення культурних явищ.

У результаті опанування цього навчального предмета у студентів нефілологічних спеціальностей необхідно сформувати низку вмій й навичок, зокрема: розрізнити специфіку світорозуміння кожної культурно-історичної епохи, виділяти основні етапи розвитку культури; розуміти теорію культури та засвоїти логіку історичного становлення та розвитку культури; визначити основні напрями світової культурологічної думки; користуватися науковою термінологією й розуміти значення культурологічних термінів; опрацьовувати тексти першоджерел, складати конспект, тези; класифікувати, інтерпретувати та систематизувати отриману інформацію; аргументовано відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок; застосовувати отримані знання для розв'язання професійних завдань та в повсякденному житті; переводити оброблену й засвоєну інформацію у формат зовнішніх процесів, тобто практичного втілення.

Для формування соціокультурної компетентності доцільно застосовувати комплексні завдання, а також звертатися до засобів різних видів мистецтва. О. Лілік, О. Сазонова наголошують на особливій ролі художньої літератури, яка охоплює всі сфери й аспекти буття, а також використовує весь

виражальний потенціал її художніх засобів, «хоча в окремих аспектах стосовно відображення певних аспектів буття вона поступається іншим видам мистецтва (наприклад, живопису – у його візуальних способах вираження художньої ідеї; музиці – в емоційній виразності; скульптурі – у пластичності вираження тощо). Засоби художньої виразності в літературі характеризуються певною синтетичністю, а відтак, більш узагальнено відтворюють реальність» [14]. Дослідники пропонують застосовувати завдання, спрямовані на формування соціокультурної компетентності здобувачів освіти: підготовка культурологічного коментаря чи довідки (тобто розгорнутого пояснення якихось аспектів, наприклад, щодо відображення міфу про зустріч Одисея і Навсікаї в сонеті М. Рильського «У теплі дні збирання винограду»), складання культурологічної характеристики літературного образу, постановка проблемних питань на основі культурологічного матеріалу та змісту твору, здійснення культурологічного аналізу на основі зіставлення художнього тексту з першоджерелом, зіставлення літературного тексту і творів інших видів мистецтва на його основі (наприклад, повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського і фільму С. Параджанова), «діалог» чи інтерв'ю із автором, персонажем тексту [14]. Зазначимо, що описані завдання доцільно застосовувати як під час дистанційного, так і в умовах змішаного навчання, а підвищенню їхнього ефективності буде сприяти застосування інформаційних технологій.

У межах навчальних дисциплін «Історія України», «Основи політології та соціології» доцільно передбачити опанування окремих тем, пов'язаних із явищами й подіями суспільно-політичного й культурного життя українського народу на певних етапах розвитку. Вважаємо, що це сприятиме формуванню системи знань, які можуть стати основою для контекстуального аналізу творів мистецтва чи культурних феноменів, а також усвідомленню студентами суспільного й історичного контекстів певних мистецьких явищ.

Оскільки студенти, що вступають до закладів вищої освіти, мають різний рівень сформованості інформативно-цифрової компетенції, то для ефективного виконання ними навчальних завдань необхідно поглибити знання щодо інформаційних технологій, умінь і навичок аналізу і створення навчальних матеріалів. Для виконання цих завдань до переліку навчальних дисциплін було введено курс «Сучасні інформаційні технології навчання», у контексті якого передбачено опанування сучасних інноваційних технологій і засобів навчання і формування готовності до їх використання в навчальній і професійній діяльності. У процесі оновлення змістового наповнення курсу пропонуємо такі завдання: розробити проєкт факультетського сайту соціокультурного спрямування, створити проєкт сторінки в соціальній мережі від імені мистецького діяча відповідної епохи, написати анонс або відгук про мистецьку подію свого міста чи університету й оприлюднити її в соціальних мережах тощо.

Варто зазначити, що в процесі викладання зазначених навчальних предметів важливо уникати формалізму, щоб викладач не обмежувався лише поясненнями, які студенти бездумно фіксують чи запам'ятовують, це має бути самостійна креативна й розумова робота студента, прояв його активної позиції на заняттях, зацікавленості викладеним матеріалом. Це стане запорукою ефективного формування соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей під час їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Висновки. У процесі дослідження з'ясовано, що соціокультурна компетенція передбачає засвоєння здобувачами освіти засадничих положень функціонування європейського співтовариства, до яких належать принципи демократизації, інтернаціоналізації, а також орієнтація на розвиток міжнародних зв'язків, гармонізацію суспільних відносин, толерантне ставлення до представників різних етносів, культур і віросповідань тощо. Констатовано, що формування соціокультурної компетенції в українських закладах вищої освіти має здійснюватися відповідно до концепції «європейського виміру в освіті», яка на сьогодні є одним із пріоритетних напрямів політики Європейського Союзу в галузі освіти. З'ясовано, що складовими соціокультурної компетенції є соціокультурна мобільність, лідерство, емпатія, толерантність і обізнаність ((само)-поінформованість). Доведено, що ефективність формування соціокультурної компетенції в студентів нефілологічних спеціальностей залежить передусім від застосування інформаційних технологій в освітньому процесі, до яких належать, зокрема, мультимедійні, хмарні й соціомедійні технології. Визначено освітні можливості навчальних дисциплін циклу загальної підготовки («Української мови за професійним спрямуванням», «Історії України», «Історії української культури», «Сучасних інформаційних технологій») для формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей. Запропоновано завдання для аудиторної і позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти, що сприятимуть ефективному формуванню досліджуваної компетенції.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в апробації інших інформаційних технологій і з'ясуванні їхнього впливу на сформованість досліджуваної компетенції.

Література:

1. Пуховська, Л. П. (1998). Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в ХХ століття: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / ІПППО АПН України. Київ, 321 с.
2. Авшенюк, Н.М., Десятов, Т.М., Дяченко, Л.М., Постригач, Н.О. (2014). Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія. Кіровоград, 280 с.

3. Pedagogical Constitution of Europe. Available at: http://education-ua.org/ua/component/cck/?task=download&collection=blog_files_x&xi=0&file=blog_files&id=802.
4. Moll, L. C., Arnot-Hopffer, E. (2005). Sociocultural competence in teacher education. *Journal of Teacher Education*. 56(3), 242–247.
5. Salmons, M., Partlo, M., Kaczynski, D., & Leonard, S. (2015). Developing Culturally Competent Teachers: An International Student Teaching Field Experience. *Australian Journal of Teacher Education*, 2015, 40.
6. Pinheiro, M. M., Estima, A., Marques, S. (2019). Evaluating the Gaps and Intersections Between Marketing Education and the Marketing Profession. IGI Desiminator of Knowledge.
7. Hughes, Sr., Marcus, K. (2017). The Power of Empathy: A Critical Narrative Inquiry of Cultural Competencies in New Teachers. Theses and Dissertations. URL: <https://digitalcommons.lmu.edu/etd/472>.
8. Pang, V., Stein, R., Gomez, M., Matas, A., Shimogori, Y. (2011). Cultural competencies: Essential elements of caring-centered multicultural education. *Action in Teacher Education*, 33, 560–574.
9. Петрів, Т. (2003). Інформаційні процеси в контексті глобалізації. Київ, 268 с.
10. Гончаренко, С.У. (1997). Український педагогічний словник. Київ, 373 с.
11. Пушкар, О. І. (2002). Інформатика: комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: підруч. для студ. вищих навч. закл. Київ: «Академія», 704 с.
12. Microsoft Live@edu. URL: <http://www.microsoft.com/rus/education/liveatedu>.
13. Google Apps Education Edition. URL: <http://www.google.com/a/help/intl/en/edu/index.html>.
14. Лілік, О.О., Сазонова, О.В. (2020). Формування культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами художньої культури. *New inception*, 1, 37-45.

References:

1. Pukhovska, L. P. (1998). Profesiina pidhotovka vchyteliv u Zakhidnii Yevropi v XX stolittia [Professional training of teachers in Western Europe in the 20th century]: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04 / IPPO APN Ukrainy. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Avsheniuk, N. M., Desiatov, T. M., Diachenko, L. M., Postryhach, N. O. (2014). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka: monohrafiia [Competency approach to teacher training in foreign countries: theory and practice: monograph]. Kirovohrad: Imeks-LTD. [in Ukrainian].
3. Pedagogical Constitution of Europe. Available at: http://education-ua.org/ua/component/cck/?task=download&collection=blog_files_x&xi=0&file=blog_files&id=802. [in English].
4. Moll, L. C., Arnot-Hopffer, E. (2005). Sociocultural competence in teacher education. *Journal of Teacher Education*. 56(3), 242–247. [in English].
5. Salmons, M., Partlo, M., Kaczynski, D., & Leonard, S. (2015). Developing Culturally Competent Teachers: An International Student Teaching Field Experience. *Australian Journal of Teacher Education*, 2015, 40. [in English].
6. Pinheiro, M. M., Estima, A., Marques, S. (2019). Evaluating the Gaps and Intersections Between Marketing Education and the Marketing Profession. IGI Desiminator of Knowledge. [in English].
7. Hughes, Sr., Marcus, K. (2017). The Power of Empathy: A Critical Narrative Inquiry of Cultural Competencies in New Teachers. Theses and Dissertations. URL: <https://digitalcommons.lmu.edu/etd/472>. (дата звернення: 15.01.2023). [in English].
8. Pang, V., Stein, R., Gomez, M., Matas, A., Shimogori, Y. (2011). Cultural competencies: Essential elements of caring-centered multicultural education. *Action in Teacher Education*, 33, 560–574. [in English].

9. Petriv, T. (2003). Informatsiini protsesy v konteksti hlobalizatsii [Information processes in the context of globalization]. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Pushkar, O. I. (2002). Informatyka: kompiuterna tekhnika. Kompiuterni tekhnolohii [Informatics: computer technology. Computer technologies]. Kyiv: «Akademiia». [in Ukrainian].
12. Microsoft Live@edu. URL: <http://www.microsoft.com/rus/education/liveatedu>. [in Ukrainian].
13. Google Apps Education Edition. URL: <http://www.google.com/a/help/intl/en/edu/index.html>. [in Ukrainian].
14. Lilik, O., Sazonova, O. (2020). Formuvannia kulturolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly zasobamy khudozhnoi kultury [Future primary school teachers' culturological competence formation by means of the artistic culture]. *New inception*, 1, 37-45. [in Ukrainian].